

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A Bécsi Vételi Egyezmény által szabályozott
alapvető szerződészegés gyakorlati problémái**

Írta: dr. Fekete Zsófia

Konzulens: dr. Palásti Gábor

2003. Miskolc

Tartalomjegyzék

I. 1. Bevezetés 3

I. 2. Az Egyezményt megelőző dokumentumok

I. 3. A Bécsi Vételi Egyezmény létrejöttének körülményei

I. 4. Az Egyezmény szabályairól általában

II. A szerződészegés, mint jogrendszerként változó jogintézmény

III. Az alapvető szerződészegés

III. 1. Az alapvető szerződészegés hatályos szövegének kialakulása

III. 2. Az alapvető szerződészegésről általában

III. 2. 1. Az alapvető és nem alapvető szerződészegés elhatárolása

III. 3. Az alapvető szerződészegés definíciójának elemzése

III. 3. 1. Az alapvető szerződészegés által okozott hátrány

III. 3. 2. Az előreláthatósági klauzula

IV: Az alapvető szerződészegés megjelenési formái

IV. 1. Az eltérő alapvető szerződészegési helyzetek elhatárolásának releváns tényezői

IV. 1. 1. A szerződési kötelezettség természete

IV. 1. 2. A szerződészegés következményeinek súlypontja

IV. 1. 3. A teljesítésre vonatkozó képesség, illetve képtelenség

IV: 1. 4. A teljesítésre vonatkozó hajlandóság, illetve vonakodás

IV. 1. 5. A másik fél jövőbeni teljesítésére vonatkozó bizalom hiánya

IV. 1. 6. A kötelezettségek elmulasztásának orvoslása, illetve, annak figyelembevétele, hogy az orvoslás egyáltalán lehetséges-e

I. A Bécsi Vételi Egyezményről általában

I. 1. Bevezetés

Az 1980-ban Bécsben megalkotott Bécsi Vételi Egyezmény (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods - CISG) széleskörű elfogadottsága a világon nagyban hozzájárul a gazdasági tranzakciók jogi- illetve gyakorlati szabályozásához. Jelenleg hatvankét ország részese az Egyezménynek, amely nem csak arra utal, hogy a gazdasági életben mekkora szerepe van szabálynak, de arra is következtetni enged, hogy az adásvételre vonatkozó kereskedelmi szabályokat az államok többsége számára megfelelő módon sikerült összegeznie, amely - tekintettel az egységesítésre irányuló korábbi törekvésekre - valóban nagy bravúrnak számít. A nemzetközi adásvételi jog tehát nagy utat tett meg amíg olyan szabályozásra lelt, ami méltó kereskedelmi szerepének nagyságához.

Már a XX. század elejétől világossá vált, hogy a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok sokkal szélesebb körben jutnak szerephez, mint addig bármikor. Eddigre a világ legtávolabbi pontjait is felfedezték, a gazdasági kapcsolatok pedig valóban világ méreteket öltöttek. Kétség nem fér hozzá, hogy az adásvételi szerződés e gazdasági kapcsolatok legfőbb mozgató rugója, és minden további kereskedelmi tevékenység erre épül, illetve ebből fejlődött ki. Az elméleti és gyakorlati szakemberek tisztában voltak vele, hogy a nemzetközi adásvétel egységes szabályozása a világ összes kereskedelmi kapcsolatára kihatással lesz. Ezért már a múlt század elején megkezdődtek a diplomáciai tárgyalások egy esetleges adásvételi kódex elfogadásáról.

Ma már tudjuk, hogy közel egy évszázad kellett az egységes szabályok megalkotásához, elfogadásához, és a tényleges szabályozáshoz.

A következőkben e hosszas törekvésekről, majd magának az Egyezménynek a létrejöttéről kívánok írni.

I. 2. Az Egyezményt megelőző dokumentumok

Az adásvételi szerződés maga „a” kereskedelmi szerződés¹, a kereskedelmi kapcsolatok egészének alappillére, ezért szükségszerűen elsőrendű szerepet játszik a nemzetközi kereskedelemben. A nemzeti jogok kimerítően szabályozták ezt az ügylet-típust, adott esetben kitérve ennek nemzetközi vetületére is, de a szabályok semmi esetre sem voltak egységesnek mondhatók. Az erre irányuló szükség felmerülése az 1920-as évekre tehető, amikor az UNIDROIT megkezdte a dolgok adásvételére vonatkozó szabályok egységesítését. Bár a munka a II. világháború miatt félbe szakadt, 1951-ben egy konferenciát hívtak életre Hágában, ahol bemutatásra került egy új, egységesített szabálytervezet.

Huszonnyolc ország képviseltette magát és az évekig tartó konferencia eredményeként 1964-ben két egyezményt fogadtak el: az ULIS-t² (Egységes Törvény az áruk nemzetközi

¹ Franco Ferrari: Convention sur la Vente International, Revue International de Droit Comparé, 1996

² The Uniform Law for the International Sale of Goods

adásvételéről) és az ULFIS-t³ (Egységes Törvény az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseinek megkötéséről). Előbbi a nemzetközi adásvételt szabályozta, utóbbi pedig a nemzetközi adásvételi szerződés megkötésére vonatkozó rendelkezéseket tartalmazta.⁴

Bár a két egyezmény az akkori kereskedelmi szabályok legfontosabbjait rögzítette⁵, nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Csak kilenc állam ismerte el magára nézve kötelező erejűnek, ami csak egyharmada a konferencián résztvevő államoknak.⁶

Ez a sikertelenség elsősorban a fejlett államok, valamint a harmadik világ országai és a szocialista országok közötti feszültségeknek tudható be. Ez utóbbiak úgy vélték, hogy a két elfogadott egyezmény kizárólag a nyugati, ipari államok igényeit vette figyelembe.⁷

Ugyanakkor, végül már nem csak az jelentett problémát, hogy az elfogadó államok kevésbé voltak gazdasági szempontból jelentősek, hanem az is, hogy olyan meghatározó államok utasították el a csatlakozást, mint az Egyesült Államok, vagy Franciaország.⁸

Az adott helyzet tarthatatlansága arra ösztönözte az ENSZ 1966-ban létrehozott szervezetét az UNCITRAL-t, hogy megpróbálkozzon a nemzetközi adásvételi szabályozás harmonizációjával és egységesítésével, szem előtt tartva mindenekelőtt azt, hogy minél több állam vegyen részt egy ilyen jellegű konvencióban.

I. 3. A Bécsi Vételi Egyezmény létrejöttének körülményei

Valójában az UNCITRAL-ban zajló munkával nem szakították meg az egységesítési folyamatot⁹, ott vették fel a „fonalat” ahol elszakadt. Jó alapot láttak a már meglévő két hágai egyezményben, de azzal is tisztában voltak, hogy a következő egyesítési kísérlet csak akkor lehet sikeres, ha azt valóban sok állam elfogadja, és ezáltal a szabályozás világméretben is egységessé válik.

Ennek megvalósítására először is 1968-ban munkacsoportot hoztak létre, amely hivatalosan érdeklődött az államoknál, hogy ragaszkodnak-e a hágai egyezményekhez, vagy sem, illetve, hogy ezeket milyen indokkal teszik.¹⁰

A kapott válaszok alapján a szervezet elkezdte tanulmányozni egyfajta módosítás lehetőségét, azt tartva szem előtt, hogy mind több különböző jogrendszerű, gazdasági- és szociális helyzetű országnak az megfelelő legyen.

A munkacsoport két egyezmény-tervezetet hozott létre¹¹, 1977-ben, majd 1978-ban. 1978 folyamán a Főtitkár megküldte ezeket az ENSZ tagállamainak azzal, hogy alkossanak róla

³ The Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods

⁴ Explanatory Note by the UNCITRAL Secretariat on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods

⁵ Univ. Prof. Dr. Peter Schlechtriem: The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Uniform Sales Law

⁶ Franco Ferrari: Convention sur la Vente Internationale, Revue Internationale de Droit Comparé

⁷ Franco Ferrari

⁸ Peter Schlechtriem

⁹ Peter Schlechtriem

¹⁰ Franco Ferrari: Convention sur la vente Internationale, Revue Internationale de Droit comparé, 1996

¹¹ Explanatory Note by the UNCITRAL Secretariat on the United Nations Convention on contracts for the International sale of Goods

véleményt, kommentálják azt. Ez a folyamat alapozta meg Bécsi Konferencia összehívását 1980-ban.

1980. március 11-én hatvankét ország delegáltjainak részvételével és Professzor Eörsi Gyula elnökletével kezdődött meg a munka. Az egyeztető és összehangoló tevékenység megkönnyítése érdekében több bizottságot alakítottak ki, amelyek 1980. április 5-ig folytatták tevékenységüket. Az első plenáris ülésen megszavazott eljárási szabályok szerint ezekben a bizottságokban egyszerű többséggel döntöttek. Az utolsó héten (1980. ápr.7-11.) a bizottságok által javasolt szövegtervezeteket plenáris ülésen vitatták meg valamennyi delegált jelenlétében. A végső szavazáson negyvenkét ország szavazta meg az Egyezményt, tíz állam tartózkodott. 1980. április 11-én ünnepélyes keretek között írták alá a konferencia Záró Dokumentumát.

Az első tizenegy állam, amelyek számára az egyezmény 1988. január 1-jén lépett hatályba: Argentína, Kína, Egyiptom, Franciaország, Magyarország, Olaszország, Leshoto, Szíria, Amerikai Egyesült Államok, Jugoszlávia, és Zambia.

Jelenleg az Egyezmény hatvankét állam számára ad kötelező útmutatást a nemzetközi adásvétel területén.

I. 4. Az Egyezmény szabályairól általában

Az Egyezmény első három része tartalmazza az anyagi jogi szabályokat, míg a negyedik rész a záró rendelkezéseket és a szerződő államok kötelezettségeit.

Az első rész rendelkezik az alkalmazási köréről, mely szerint az Egyezmény szabályait kell alkalmazni, ha a szerződést kötő felek telephelyei különböző államokban találhatóak, ha ezek az államok Szerződő Államok vagy a nemzetközi magánjog szabályi valamely Szerződő Állam jogának alkalmazására mutatnak.

A szabályozás köréből kiesnek azok a szerződések, amelyek szolgáltatás nyújtására vagy munkavégzésre irányulnak. Szintén nem tartoznak az Egyezmény tárgyához a következő ügyletek: (2. cikk)

- amelynek tárgya személyes, családi vagy háztartási használatra vásárolt áru;
- amely árverés keretében történt;
- amely végrehajtáson vagy egyéb hatósági intézkedésen alapul;
- amelynek tárgya kötvény, részvény, beruházási biztosíték, forgatható értékpapír vagy pénz;
- amelynek tárgya folyami és tengeri hajó, légpárnás hajó vagy légi közlekedési eszköz;
- amelynek tárgya villamos energia.

Az Egyezmény mindenekelőtt magát az adásvételi szerződést szabályozza, és nem érinti - különösen - a szerződésnek vagy a szerződés valamely rendelkezésének, illetve valamely szokásnak az érvényességét, továbbá a szerződésnek az eladott áru tulajdonjogára gyakorolt esetleges jogi hatását.¹²

¹² Bécsi vételi Egyezmény: 4. cikk

Az Egyezmény nagymértékű autonómiát biztosít a feleknek, amikor kimondja, hogy a felek kizárhatják az Egyezmény alkalmazását, illetve attól eltérhetnek, vagy módosíthatják valamely rendelkezését.¹³

II. A szerződésszegés, mint jogrendszerenként változó jogintézmény¹⁴

Vajon a szerződésszegés tényleg önálló jogintézmény vagy inkább csupán egy gyűjtőnév, amely magába foglal számos, de egymástól eltérő esetet, amely a szerződési kötelezettség teljesítésének elmaradásában mutatkozik?

Rövid áttekintés után nyilvánvalóvá válik, hogy a szerződésszegés mást és mást jelent a különböző jogrendszerekben. A koncepció azonban egyértelműen az angolszász jogrendszerből vezethető le, amelyre jellemző, hogy egységes szemlélettel tekint a szerződésszegési helyzetekre.

A német jogban, illetve azon rendszerekben, ahol ennek erőteljes hatása érezhető, mint Ausztria és Svájc, nem ismert ez a fajta egységes megközelítés. Ehelyett ők különbséget tesznek számos szerződésszegési eset, különösen a teljesítés lehetetlensége, a késedelem, és más szerződésszegési esetek között.

A rendszer ez által sok szempontból inadekvátnak minősül, mert már az elhatárolásnál nagy problémák elé állítja a jogalkalmazót. Az összehasonlító jog behatása, illetve a nemzetközi kereskedelmi jogban zajló egységesítési kísérletek eredményeként a német szakemberek is felismerték a szerződésszegési esetek egységes szemléletének szükségességét.

Talán ez is elősegíti, hogy a szerződésszegésre széles körben - bár egyelőre még nem általánosan - egységes szemlélettel tekintsenek.

Elméletben két teljesen különböző rendszer áll egymással szemben: egyik oldalról az angolszász szigorú felelősségi elv uralkodik bármilyen típusú szerződésszegés kapcsán, a másik oldalról pedig a kontinentális elv, mely szerint a szerződésszegés a nem teljesítő fél felelősségét vélelmezi.

A gyakorlatban azonban a két teljesen eltérő szemlélet mindkét oldal által tett engedmények eredményeként közelednek egymáshoz: az angolszász jog felismerte, hogy számos esetben, bár a nem teljesítő fél elvileg szigorúan felel, mindazonáltal mentes a szerződésszegésért való felelősség alól. Ez elsősorban az által érhető el, hogy a szerződésbe beleveszik a nem teljesítő fél szerződési garanciáit.

Nem így tesz a kontinentális jog, amely követi azt az elvét, hogy a nem teljesítő fél minden esetben hibás. Kivétel a fél szigorú felelőssége alól, ha helyettesíthető dolog volt a szerződés tárgya. A kelet-európai és a szocialista országok is a kontinentális megközelítést vették át.

A kártérítés akkor terheli a nem teljesítő felet, ha felelős a nem teljesítésért, ezt azonban vélelmezik.

¹³ Bécsi Vételi Egyezmény: 6. cikk

¹⁴ Ulrich Drobnig: General Principles of European Contract Law

Alapjában véve az egységes vételi jog az angolszász megközelítést veszi át. A vevő vagy az eladó akkor felelős a szerződésszegésért, ha nem teljesítette valamelyik szerződésből fakadó kötelezettségét, kivéve, ha kimentését bizonyítja. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a teljesítésben való hiba a befolyásán kívül álló akadály következménye, amelyre nem számított.¹⁵

III. Az alapvető szerződésszegés

III. 1. Az alapvető szerződésszegés hatályos szövegének kialakulása

Az alapvető szerződésszegés a Bécsi vételi egyezmény egyik központi eleme. Számos esetben ez az elállás előfeltétele¹⁶, illetve megnyitja a jogot a dolog kicserélésére, ha a szállított dolog nem felel meg a szerződésben foglaltaknak.

Már az 1964-ben, Hágában elfogadott ULIS-ban is megtalálható volt ez a tétel, bár eltérő formában. Ennek szövege:

„Jelen jogszabály szerint a szerződésszedést alapvetőnek kell tekinteni, amennyiben a szerződésszegő fél tudta vagy tudnia kellett volna a szerződés teljesítésekor, hogy a másik fél helyében lévő ésszerűen gondolkodó személy nem kötötte volna meg a szerződést, ha előre látta volna a szerződésszegést és annak következményeit.”

Ezt a szövegrészt erőteljesen kritizálták különböző publikációkban és a gyakorlatban is. Már rögtön megalkotása után úgy gondolták, hogy ez a megfogalmazás túl szubjektív, és ez által alkalmatlan céljának megvalósítására¹⁷, vagyis hogy a szerződésszegés e különleges típusát megfelelően szabályozzák.

Ezért az UNCITRAL Munkacsoportja 1975 elején egy új szövegtervezetet alkotott, amely a sérelmet szenvedett fél alapvető hátrányára, objektív módon építi fel az adott cikket.¹⁸ Ez a szövegrész a 23 cikk alatt bekerült az 1978-as Egyezmény-tervezetbe, amelyet a Bécsi Konferencia során fogadtak el.

„A felek egyike által elkövetett szerződésszegés akkor alapvető, ha a másik félnek alapvető hátrányt okoz, hacsak a szerződésszegő fél nem látta előre és nem is volt oka előrelátni ilyen következményt.”

Ebben a megfogalmazásban már valamilyen módon megpróbálták objektivizálni az adott magatartást oly módon, hogy a szerződésszegő félnek az adott helyzetben nem is volt oka előrelátni

¹⁵ Cf. D. Tallon: Reflection comparative, Les effets du contrat dans les pays du Marché Commun, 1985

¹⁶ Prof. Jacob S. Ziege: Report to the Uniform Law Conference of Canada Convention on Contracts for the International Sale of Goods

¹⁷ Nicholas Barry: The Vienna Convention on International Sales Law, The law Quarterly, 1989

¹⁸ Univ. Prof. Dr. Peter Schlechtriem: Uniform Sales Law- The UN-Convention on Contracts for the International Sale of Goods

ilyen mértékű hátrányt. Véleményem szerint ez azonban még mindig sok kimentési lehetőséget jelent a szerződésszegő félnek.

A konferencia során az alapvető szerződésszegés ilyen módon való szabályozása nagy vitákat indukált és mindvégig vitatott maradt.

A résztvevő államok egy csoportja¹⁹ a sérelmet szenvedett fél objektív hátrányának meghatározó tényezővé való kiterjesztését kívánta elérni, és ezért meg kívánták tartani az UNCITRAL formulát abból a célból, hogy egy félreérthetetlen szabályt alkossanak. A rendelkezés második fordulata alapján a szerződést szegő fél mentesült volna az előre nem látható következmények alól, mert magatartása csak akkor alapozza meg az alapvető hátrány előidézését, ha az előrelátható volt.

A képviselt államok másik csoportja nagyobb hangsúlyt kívánt fektetni a sérelmet szenvedett fél szerződésből eredő kötelezettségeinek teljesítéséhez fűződő érdekelttségére.

A Német Szövetségi Köztársaság küldöttei azt vizsgálták, hogy a cikk alapján a sérelmet szenvedett fél hivatkozhat-e arra, hogy nincs többé érdekelve a szerződés teljesítésében. Egy angol jogász pedig azt vizsgálta, hogy vajon a szerződésszegés alapján véve fosztja-e meg a sérelmet szenvedett felet mindattól az előnytől, amelyet a szerződés teljesítése alapján elvárható volt.

Ezek a felvetődött kérdések nyilvánvalóvá tették, hogy egy teljes mértékben általános koncepciót csak akkor tudnak megfogalmazni, ha minden lehetséges esetet figyelembe vesznek.²⁰

A konferencia során a következő államok alkottak módosításokat:

Német Szövetségi Köztársaság, Csehszlovákia, Pakisztán, az Egyesült Királyság, Egyiptom, Törökország, és India.

A javasolt módosítások a következők voltak:

1. Az NSZK a következők szerint javasolta a szöveg megfogalmazását:

„Az egyik fél által elkövetett szerződésszegés akkor alapvető, ha, figyelemmel a szerződés összes kifejezett és utaló rendelkezésére a szerződésszegés alapvető hátrányt okoz a másik félnek, kivéve, ha a szerződésszegés nem volt előrelátható és nem volt olyan körülmény, amely ilyen eredmény bekövetkezését előreláthatóvá tette volna.”

2. Csehszlovákia ily módon kívánta módosítani a szöveget:

„A szerződés megszegése akkor alapvető, ha a fél tudta vagy tudnia kellett volna a szerződés megkötésének okaiból, a szerződéskötést megelőzően bármikor illetve a szerződéskötéskor kifejezésre juttatott információból, hogy a másik fél ilyen szerződésszegés esetén nem lesz tovább érdekelve a teljesítésben.”

Véleményem szerint ez a megfogalmazás szintén kevésbé lehetett volna alkalmazható a gyakorlatban, hiszen a felek gyakran nincsenek is közvetlen kapcsolatban a szerződés megkötésekor.

¹⁹ Peter Schlechtriem

²⁰ Nicholas Barry

Nem várható el tehát, hogy a később szerződést szegő fél tudjon a másik fél szerződéshez fűződő viszonyáról.

Egy másik oldalról megvilágítva pedig természetes, hogy minden megkötött szerződéshez kifejezett érdek párosul adott fél részéről, hiszen a nélkül valószínűleg meg sem kötne a szerződést. Ez a megfogalmazás tehát minden szerződésszegésből alapvető szerződésszegést kreált volna.

3. Pakisztán véleménye szerint azt a részt, hogy: "amennyiben alapvető hátrányt okoz a másik félnek..." a következővel kellett volna helyettesíteni: "amennyiben az olyan mértékű hátrányt okoz a másik félnek, amely alapján véve változtatná meg a szerződési feltételeket."

4. Az Egyesült Királyság javaslata:

„A felek egyike által elkövetett szerződésszegés akkor alapvető, ha a másik fél számára alapvető hátrányt okoz, kivéve, ha a szerződés megkötésekor a szerződésszegő fél nem látta előre és nem is volt oka hogy ilyen következményt előre lásson. A szerződésszegés nem okoz alapvető hátrányt a másik félnek, ha a kártérítés is megfelel orvoslat számára.”

5. Egyiptom verziója:

„A felek egyike által elkövetett szerződésszegés akkor alapvető, ha a másik félnek alapvető hátrányt okoz, kivéve, ha a szerződésszegő fél bizonyítja nem látott előre ilyen következményt és egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy azonos körülmények között sem látta volna előre az ilyen következményt.”

Ebben a megfogalmazásban megjelenik a későbbi hatályos szövegben is szereplő objektivitás, vagyis az ésszerűen gondolkodó, hasonló személynek az azonos helyzetben való megnyilvánulása.

6. Törökország javaslata nyelvtani jellegű. Az angol nyelvű szövegek gyakran csak a 'breach' szót alkalmazzák, amely 'szegést' jelent Törökország azt tanácsolta hogy a egyértelműség kedvéért mindig tegyék hozzá, hogy 'of the contract', így téve minden esetben világossá, hogy a szerződés megszegéséről van szó.

7. India tartami kiegészítést kívánt eszközölni a 23.cikkben. Véleménye szerint a szövegnek tartalmaznia kellene, hogy „... és más ésszerűen gondolkodó személynek sem lett volna oka előrelátni ilyen következményt.”

A Munkacsoport hosszas egyeztetés után egyezsége jutott és a jelenleg is hatályos cikket alkotta meg, amely a 25. cikkely alatt került a Bécsi Vételi egyezménybe.²¹

„A felek egyike által elkövetett szerződésszegés akkor alapvető, ha a másik félnek olyan hátrányt okoz, amely jelentős mértékben megfosztja őt attól, amit a szerződés alapján jogosult

²¹ 1987. évi 20. törvényerejű rendelet az Egyesült nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye kihirdetéséről

elvárni, kivéve, ha a szerződésszegő fél nem látta előre és egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy azonos körülmények között sem látta volna előre az ilyen következményt.”

III. 2. Az alapvető szerződésszegésről általában

A Bécsi Vételi Egyezmény szerződésszegési jogának meghatározó eleme az alapvető szerződésszegés. Ez a jogintézmény a skandináv jogrendszerben létezik hasonló tartalommal, és valójában ez mintául szolgált, egyrészt abban, hogy a szabály belekerüljön az Egyezménybe, másrészt pedig abban, hogy ilyen tartalommal.

Az alapvető szerződésszegés elemi feltétele a szerződéstől való elállás jogának, de fordítva is igaz: az alapvető szerződésszegés azonnali jogot biztosít a sérelmet szenvedett félnek a szerződéstől való elálláshoz. Az elállás jogának - valójában indokolatlan - igénybe vétele azonban nagymértékben csökkentheti a nemzetközi adásvétel iránti szerződési kedvet, amennyiben a szerződési biztonság érzete ily módon sérül.

A szakemberek épp ezért tartják fontosnak az alapvető szerződésszegés és az „egyszerű” szerződésszegés közötti különbségtételt. A kettő megkülönböztetése alapvető a szerződésszegések osztályozása során. Így most én is felvázolnék egy lehetséges módozatot, amely alapján különbséget lehet vonni a kettő között.

III. 2. 1. Az alapvető és nem alapvető szerződésszegés elhatárolása

A legszembeütőbb különbséget mindenképpen a két típus szankciórendszerében kell keresnünk, illetve ebben nyilvánul meg a legtisztábban.

Amíg az Egyezmény harmadik résznek második fejezete az eladó kötelezettségeivel és a vevő jogorvoslati lehetőségeivel foglalkozik, addig a harmadik fejezet a vevő kötelezettségeivel és az eladó jogorvoslati lehetőségeivel:

□ **Az eladó kötelezettsége:**

„az eladó köteles, a szerződés és az Egyezmény előírásainak megfelelően, az árut szolgáltatni, az áru tulajdonjogát átruházni és - szükség szerint - az árura vonatkozó minden okmányt átadni.”²²

Az eladó köteles az árut a szerződés megkötését követő „ésszerű határidőn belül teljesíteni”.²³ Ha az áru szolgáltatására a szerződésben határnapot vagy határidőt tűztek ki, ennek megfelelően kell teljesíteni.²⁴

Ezeken túl „az eladó köteles az árut a szerződésben meghatározott mennyiségben, minőségben, valamint a szerződés előírásainak megfelelően tárolt, illetve csomagolt módon szolgáltatni”²⁵

Amennyiben az eladó nem teljesíti ezen kötelezettségeit szerződésszegést követ el.

²² Bécsi Vételi Egyezmény, 30.cikk

²³ Bécsi Vételi Egyezmény, 33. cikk (c)

²⁴ Bécsi Vételi Egyezmény, 33. cikk (a), (b)

²⁵ Bécsi Vételi Egyezmény, 35. cikk

□ **A vevő kötelezettsége:**

Legfontosabb, az ellenérték megfizetése és az áru átvétele. Ha a vevő ezeket megszegi szerződésszegést követ el.

Számos jogkövetkezménye létezik szerződésszegés esetén. Ez az a pont, ahol az alapvető és nem-alapvető szerződésszegés közötti különbségtétel döntő fontosságú lesz, mivel néhány jogorvoslati lehetőséggel csak alapvető szerződésszegés esetén lehet élni.

Az Egyezmény legfontosabb jogkövetkezményei a következők:²⁶

1. Kártérítés

Ha az egyik fél nem tesz eleget szerződésből fakadó kötelezettségeinek a 45.cikk (1)(b) bekezdése a vevőt, a 61. cikk (1)(b) pedig az eladót jogosítja fel a 74. cikkben²⁷ foglalt kártérítés követelésére.

Ilyen esetben a szerződésszegésen túl két további feltételnek kell fennállnia: (i) a sérelmet szenvedett félnek előre látható kárt kell szenvednie és (ii) okozati összefüggés szükségeltetik a kár és a szerződésszegő magatartás között.

2. Árcsökkenés

Az áru nem szerződésszerű teljesítése esetén a vevőt a 45. cikk (1)(a) feljogosítja, hogy az 50. cikkben²⁸ szabályozott árcsökkenéssel éljen.

Ezzel a lehetőséggel akkor lehet élni, amennyiben az eladó nem szerződésszerű árut szolgáltat, a vevő mégis elfogadja. Csak ezen nem szerződésszerű teljesítésben megnyilvánuló szerződésszegés esetén lehet az árcsökkenéssel élni. A 31-34. cikkekben felsorolt többi nem szerződésszerű teljesítés esetében, mint a késedelem, a dokumentumok visszatartása stb. nem esnek az 50. cikkben írt árcsökkenés kategóriájába.

Úgy, mint a kártérítésnél, itt sem szükséges, hogy az elkövetett szerződésszegés alapvető legyen.

3. Elállás

A 49. cikk alapján a vevő elállhat a szerződéstől²⁹, amennyiben az eladó nem teljesíti kötelezettségeit. Az eladót ugyanez a jog illeti meg a 64. cikk alapján.³⁰ A 81. cikk értelmében az

²⁶ Alexander Lorentz: Fundamental Breach under the CISG c. cikke nyomán

²⁷ A BVE nem mondja ki közvetlenül, hogy a felet bizony feltételek fennállta esetén kártérítés illeti meg, az erre irányuló jog közvetve vezethető le abból a szabályból, amely a kártérítés összegéről beszél.

²⁸ „Ha az áru nem szerződésszerű, a vevő függetlenül attól, hogy a vételárát már kifizették-e vagy sem, olyan arányban csökkentheti az árat, amilyen arányban a ténylegesen leszállított áru teljesítéskori értéke viszonyult a hibátlan áru értékéhez ugyanabban az időpontban...”

²⁹ „A vevő elállhat a szerződéstől, a) ha az eladó szerződésen, vagy az Egyezményen alapuló kötelezettségének a megszegése alapvető szerződésszegésnek minősül, vagy b) nemteljesítés esetén, ha az eladó nem szolgáltatja az árut a vevő által a 47. cikk (1) bekezdése szerint megállapított póthatáridőn belül sem teljesít.”

³⁰ „Az eladó elállhat a szerződéstől: a) ha a vevő szerződésen vagy az Egyezményen alapuló kötelezettségeinek megszegése alapvető szerződésszegésnek minősül, b) ha a vevő a 63. cikk (1) bekezdése szerint az eladó által meghatározott póthatáridőn belül nem teljesíti a vételár megfizetésére vagy az áru átvételére irányuló kötelezettségét, illetve ha kijelenti, hogy az így megállapított határidőn belül sem teljesít...”

elállás mindkét felet mentesíti a szerződés alapján őket terhelő kötelezettségek alól, az esetleges kártérítésre irányuló jog kivételével. Eszerint, ha a szerződéstől valamelyik fél eláll a szerződés megszűnik, és a felek mentesülnek a szerződésből eredő jövőbeli kötelezettségeik teljesítése alól. A vevő elveszíti jogát, hogy az áru teljesítését követelje, de az eladó sem követelheti többé az ár kifizetését. Ellenben a sérelmet szenvedett fél nem veszíti el jogát a kár megtérítésére, amelyet a szerződésszegés okozott neki. A múltban történt már teljesített szolgáltatásokat a felek visszakövetelhetik, tehát ragaszkodhatnak az eredeti állapot visszaállítására.³¹

A szerződéstől való elállás a legkomolyabb jogkövetkezmény, következésképpen nem minden szerződésszegés esetén élhet vele a sérelmet szenvedett fél.

Ezen a ponton válik szembetűnővé az alapvető és nem-alapvető szerződésszegés közötti különbség, ugyanis a szerződéstől való elállással a vevő csak akkor élhet, ha az eladó kötelezettségeinek nem teljesítésével alapvető szerződésszegést követ el, vagy nem szállít a vevő által megszabott póthatáridőn belül sem.³² Más esetekben egy nem alapvető szerződésszegési helyzet nem ad jogot az elállásra.

4. Kijavítás és helyettesítő áru szállítása

Amennyiben az áru nem felel meg a szerződésben kikötötteknek a vevő elvárhatja az eladótól a javítást vagy az áru kicserélését. A vevő a javításra irányuló kérését attól függően gyakorolhatja, hogy az az összes körülményre nézve nem ésszerűtlen. Ez az ésszerűtlenség függ az áru tulajdonságától és más körülményektől, mint a felek országai közötti távolságtól vagy a hiba árun való kiterjedtségén, de nem függ a szerződésszegés típusától.

Ellenben a helyettesíthető áru szállításának kérése nagymértékben függ a szerződésszegés típusától, ezt a lehetőséget csak alapvető szerződésszegés esetén lehet igénybe venni.

A jogorvoslati lehetőségeken túl még egy ponton lehet megragadni a két típusú szerződésszegés közötti különbségtételt, ez pedig a kockázat átszállása. A 70. cikk értelmében „amennyiben az eladó alapvető szerződésszegést követett el a 67., 68., 69. cikkek rendelkezései nem korlátozzák azokat az eszközöket, amelyeket a vevő szerződésszegés esetén igénybe vehet.” Az említett három cikk szabályozza a kárveszély átszállását a vevőre különböző esetekben. Ha a veszély már átszállt a vevőre „az áru megsemmisülése vagy megsérülése nem mentesíti a vevőt a vételár megfizetésére irányuló kötelezettsége alól.”³³

Létezik még egy pont, ahol fontos a különbségtétel az alapvető és nem alapvető szerződésszegés között. Ez pedig az előzetes szerződésszegés kérdése. Ez a típusú szerződésszegés csak akkor valósul meg, ha az egyben alapvetőnek is minősül.

Elmondható, hogy a szakirodalomban bőségesen találni ilyen típusú értekezéseket. Ezek azonban általában eltérően közelítik meg az osztályozást, ami azt jelenti, hogy szerződő államonként igen eltérő e tekintetben az ítélkezési gyakorlat³⁴, tudniillik, hogy mit is tekintenek

³¹ Bécsi Vételi Egyezmény, 81. cikk (2)

³² Bécsi Vételi Egyezmény, 47. cikk

³³ Bécsi Vételi Egyezmény, 66. cikk

³⁴ Anna Kazimierska: The Remedy of Avoidance under the Vienna Convention on International Sale of Goods

alapvetőnek a szerződésszegések közül. Ez nyilvánvalóan bizonytalanságot okoz a gazdasági élet szereplői között.

A helyzetet mindenképpen nemzetközi szinten kellene orvosolni; a jogtudósoknak pedig saját nézetükhöz való ragaszkodáson túl egy egységes álláspont kialakításán kellene fáradozniuk, ugyanis az a tény, hogy az alapvető szerződésszegés együtt jár a szerződéstől való elállással, gyengíti magát az Egyezmény létrehozásának célját, vagyis, hogy egyértelmű helyzetet teremtsen az adásvétel területén, a világon bárhol.

Az Egyezményen alapuló szerződésszegés fogalma magában foglalja a szerződés nem teljesítését, amely szerződést a felek az egyezmény alapján, illetve a közöttük lévő gyakorlat vagy szokás alapján kötöttek meg. A szerződésszegés objektív tény, tekintet nélkül arra, hogy az azt elkövető félnek az felróható-e. A felróhatóság, mint kategória nem is feltétele annak, hogy a sérelmet szenvedett fél számára biztosított jogorvoslati lehetőségek megnyíljanak. Ez a fizetés elmaradása, a nem teljesítés illetve a hibás teljesítés következtében gyakorolt elállás esetében is igaz.

Ugyanakkor a szerződésszegő fél mentesül, ha magát a szerződésszegést nem volt képes megelőzni, vagy annak kialakulásához a sérelmet szenvedett fél magatartása is hozzájárult.

Mivel az „egyszerű” szerződésszegés - mint tágabb kör - fogalma az Egyezményben nem szerepel, objektív jellegét legjobban talán az ezen belül elhelyezkedő alapvető szerződésszegés szabályainak figyelembevételével lehet szemléltetni: ez utóbbi megáll akkor is, ha azt előidéző magatartás nem volt fél részéről szándékos.

Az Egyezmény tehát valójában azzal tesz különbséget a két fajta szerződésszegés között, hogy a 25. cikkben megadja az alapvető szerződésszegés definícióját, és ezt nagyon szigorú jogkövetkezményekkel kapcsolja össze.

Tény, hogy lehetetlenség kimerítően definiálni az alapvető szerződésszegést és az adott meghatározást valójában majd a gyakorlat fogja megformálni.³⁵

III. 3. Az alapvető szerződésszegés definíciójának elemzése

A definíció megfelelő értelmezése sok időt és jogászai gondolkodást igényel, következésképpen a kereskedők első ránézésre túl bonyolultnak tartják a rendelkezést, és igen gyakran előfordul, hogy kizárják a szerződésben ennek a cikknek az alkalmazását.³⁶

A részletes elemzés megkezdése előtt fontosnak tartom megjegyezni, hogy a Bécsi Vételi Egyezményben szabályozott alapvető szerződésszegés és az angol, szintén alapvető szerződésszegés néven ismert doktrína között nincs összefüggés. Bár a Bécsi Konferencián felvetődött ennek az elvnek a teljes adoptációja, az államok többsége ezt végül elvetette.

Az alapvető szerződésszegés fentebb írt hatályos szövegét az alábbi elemekre lehet bontani:³⁷

³⁵ Alexander Lorentz: Fundamental Breach under the CISG

³⁶ Bianca-Bonell: Commentary on CISG

³⁷ Kárpáthegyri Tamás: A szerződéstől való elállás feltételei a Bécsi Vételi Egyezményben

1. szerződésszegés kell, hogy fennálljon
2. a jogosult számára hátrányos kell, hogy legyen
3. a hátrány alapvető, vagyis jelentős mértékű kell, hogy legyen
4. a jogosultnak a szerződéssel szembeni jogos elvárásai viszonylatában kell ezeknek fennállnia
5. szükséges, hogy a szerződésszegő a hátrány bekövetkezését előre lássa vagy
6. szükséges az a körülmény, hogy ugyan nem látta előre, de egy ésszerűen gondolkodó hasonló személy, azonos körülmények közepette előre látta volna.

Megjegyezhető tehát, hogy az minősül alapvetőnek, ami nagymértékben megfosztja valamitől a sérelmet szenvedett felet, vagyis kvázi alapvető. A hátrány viszonyítási alapja azonban nem abszolút mérce, azt a jogosult elvárásaihoz, relatíve kell figyelembe venni.³⁸ Az ebben a formában felfogott hátrány jelentős mértéke csak az adott szerződéses kapcsolat és a szerződésszegés minden körülményét figyelembe véve határozható meg. Megjegyezhető tehát, hogy az alapvető szerződésszegés karakterét az eredményhez való viszonyulásban találhatjuk meg.

Ez a felsorolás tulajdonképpen a meghatározás elemeire való felbontása, anélkül, hogy rávilágítana a tényleges tartalmi elemekre. A külföldi szakirodalom, kevés kivétellel így jelöli meg az alapvető szerződésszegés elemeit:

- Hátrány, amely annyira elemi, hogy megfosztja a sérelmet szenvedett felet attól, amit a szerződés alapján elvárt
- Előreláthatóság, amely egyben a szerződésszegő fél kimentési lehetőségét is magába rejti.

Mint fent említettem előfordulnak kivételek, abban azonban a kivételek is megegyeznek, hogy milyen elemet hiányolnak. Ez mindig a kötelezettségszegés. Ez levezethető abból az elvből³⁹, az alapvető szerződésszegésnek mindig a szerződés nem teljesítésében kell megnyilvánulnia, vagyis a félnek a szerződésbe foglalt kötelezettségét kell oly mértékben megsérteni, hogy az a másik félnek alapvető hátrányt okozzon.

Ilyen kivételnek számít Vékás nézete is, amelyet Schlechtriemre hivatkozva A külkereskedelmi tevékenység jogi kézikönyve c. munkájában fejt ki. Eszerint, tehát, három alkotó elemét különbözteti meg az alapvető szerződésszegésnek: kötelezettségszegés, hátrány, előreláthatóság. De ide sorolható még a Knitzer-féle kommentár is, amely szintén háromeleműnek tartja az alapvető szerződésszegés meghatározását: hátrány; elemi megfosztottság; előreláthatóság.

III. 3. 1. Az alapvető szerződésszegés által okozott hátrány

Az alapvető szerződésszegés fogalma nem rendelkezik nagy történelemmel. Friss jogintézmény a nemzetközi adásvétel területén, amely kompromisszumokból született és nyitva áll az értelmezésre.

³⁸ Kárpáthegy Tamás: A szerződőtől való elállás feltételei A Bécsi Vételi Egyezményben

³⁹ Fritz Enderlein-Dietrich Maskow Commentary on International Sales Law

A fogalom egyik alappillére a hátrány. A sérelmet szenvedett fél részéről, legyen az eladó vagy vevő elemi hátránynak kell fennállnia. Összehasonlítva a ULIS szabályaival az alapvető hátrány fennállásának követelménye új elem az Egyezményben. Mi tehát a hátrány?

A hátrány fogalma ebben a kontextusban újszerűnek tűnik. Maga a szó is ritka a nemzetközi jogi dokumentumokban, a common law világában pedig kifejezetten szokatlan terminus technicus.

Ugyanakkor a francia, spanyol és orosz nemzeti jogban, mint préjudice, prejudicio, bpeg a common lawban is ismert kifejezést alkalmazzák a sérelem, kár, veszteség meghatározására és mindig tágabb értelemben véve.

A Black-féle Jogi Szótárban vagy a Corpus Iuris Secundumban találunk megfelelő útmutatót arra nézve, hogy hogyan is tudnánk meghatározni a hátrány fogalmát. Ezen dokumentumok szerint a hátránynak nem szükséges valódinak, vagy aktuálisan jelentkezőnek lennie, sem pedig anyagi előnyteleniséget okozónak lennie a sérelmet szenvedett fél számára. De mindenképpen jogi hátrányt jelent, amit meg kell különböztetni a tényleges hátránytól, és úgy kell meghatározni, mint valami olyannak a feladása, amelyhez a félnek joga volt, vagy olyan dolog megtétele, amelyhez a hátrányt okozó félnek nem volt joga. De elfogadható-e ez a definíció?

A meghatározás módjával szemben azonnal kétségek merülnek fel, nemcsak a szöveg újszerűsége miatt, de az egységes értelmezés miatt is.⁴⁰

Ezen okok miatt a hátrányt az Egyezmény elfogadásának menetével világíthatjuk meg jobban.

A hátrány terminusának története rövid. 1975 elején a Bizottság munkájában jelentkezett az első meghatározás⁴¹, amely aztán a Javaslattervezetben is megjelent.⁴²

A Titkárság által kiadott kommentár szerint a hátrány nemcsak a sérelmet, kárt, és az eredményt jelenti, de szemlélteti a pénzügyi veszteséget és a más tevékenységébe való beavatkozást is. A Bécsi Konferencia során az objektivitás és a szubjektivitás között ingadoztak, majd a Munkacsoport kijelentette, hogy a hátrányt szélesebb értelemben kell felfogni. Ez önmagában még nem meggyőző, de irányt mutat Összefoglalva a hátrány természete soha nem volt kérdésként felvetve, csak a hatékonysága.

A hátrány karakterét három aspektusból vizsgálhatjuk: a sérelmet szenvedett fél oldalán releváns hátránynak kell fennállnia; ennek alapvetőnek kell lennie; olyannyira, hogy a fél elveszítse azt, amit a szerződés alapján jogosult volt elvárni.⁴³

Sokszor előfordul, hogy a hátrány csak akkor következik be, amikor a szerződészegés tovább folytatódik, tehát nyilvánvaló, hogy nem statikus elem. Ennél fogva a szerződészegés alapvetőségét analizálva az egyik legnagyobb nehézséget az időtényező meghatározása adja, az az idő, amely alatt a hátrány oly nagymértékű lesz, hogy találkozik az előfeltételekkel.

⁴⁰ Bécsi Vételi Egyezmény, 7. cikk

⁴¹ Yearbook, VI., 1975

⁴² Yearbook, VII., 1976

⁴³ Fritz Enderlein- Dietrich Maskow: Commentary on International Sales Law

A felek kezdettől fogva meghatározhatják, hogy szerződéses viszonyukban mit tekintenek alapvetőnek; ez egybecseng a szerződési szabadság elvével. Ugyanilyen hatást érnek el, ha kizárják a 25. cikk alkalmazását. Mind az Egyezmény szabálytól való eltérést, mind pedig alkalmazásának kizárását a 6. cikkely biztosítja.

A hátrányt szélesebb értelemben kellene használni, értelmezni. A hátrány alapvetően azt jelenti, hogy a sérelmet szenvedett fél szándéka, amelyet a szerződés megkötésével kívánt elérni, meghiúsul, és ez által elveszíti érdekelttségét a szerződés teljesítésében. Ettől a ponttól csak is a szerződéstől való elállás lesz az érdeke.

A hátrány nem azonos a kárral, a veszteséggel, vagy más nemzeti, illetve nemzetközi jogi terminussal.⁴⁴

A cél egyszerűen az, néhány kivétellel, hogy megnyíljon a jog az elállásra, a helyettesítő dolog szállítására, vagy annak megelőzése, hogy a veszteség kockázata átszálljon a vevőre. Az új elem megjelenése az a lapvető szerződészegés fogalmában nem képez látványos változást.

A hátrány azáltal valósul meg, hogy a fél alapvető kötelezettségét elmulasztja. Nem szükséges a tényleges károkozás: ha például az eladó elmulasztotta a csomagoláshoz vagy biztosításhoz fűződő kötelezettségét, de az áru épségben megérkezik, joggal mondhatnánk, hogy nem történt kár. Az Egyezmény és a hátrány fogalmának értelmezése alapján itt mégis fennáll a hátrány, hiszen a vevő elveszthette volna a viszonteladás vagy értékesítés lehetőségét

Az eddig elmondottak alapján látható, hogy a hátrány természetével kapcsolatban nem merülnek fel kérdések. Annál inkább problémát okoz a hátrány mértékének vizsgálata, vagyis a jelentős mértékű hátrány értelmezése. A szakirodalomban sok helyen találkozni olyan kommentárral, amely értetlenségét fejezi ki⁴⁵, amiért az alapvető szerződészegést a jelentős mértékű hátrány váltja ki. Úgy gondolják ez lehetőséget ad a félreértelmezésre. Véleményem szerint is igen kockázatos, hogy egy olyan elvont fogalmat, mint az alapvetőség egy másik elvont fogalommal, a jelentős mértékkel határozzák meg. Egyszerűbb értelmezést és jogalkalmazást tett volna lehetővé, ha a szerződészegés attól lenne alapvető, hogy a másik félnek alapvető hátrányt okoz.

A definíció következő eleme, hogy a sérelmet szenvedett felet az okozott hátrány megfosztja attól, amit a szerződés alapján jogosult elvárni. Az Egyezmény elfogadása során ez a tétel is komoly vitákat indított a delegált csoportok között. A hatályos szöveget megelőző korábbi változat igencsak emlékeztetett az Egyesült Államok Egységes Kereskedelmi Szabályaiban található megfogalmazásra. Az ebben található szabály akkor adja meg a jogot a vevő számára az áru elfogadásának visszautasítására, amikor a nem szerződészerű szolgáltatás az áru értékét a vevő számára jelentős mértékben csökkenti.

A jelenleg hatályos 25. cikk nem egyezik meg pontosan a viták során meghatározott szándékkal, a szubjektivitással. Korábban az is felmerült, hogy akkor lenne alkalmazható a szabály, ha a hátrány olyan mértékű hogy mindkét fél elvárásai meghiúsulnak a szerződéssel kapcsolatban.

⁴⁴ Knitzer: Commentary

⁴⁵ C.M. Biancaand M.J. Bonell: Commentary on the International Sales Law The 1980 Vienna Convention, Giuffré, Milan, 1987

Jelen helyzetben azonban elegendő, hogy a sérelmet szenvedett fél veszi el a szerződéshez fűződő elvárásait. Elmondható, hogy az „elvárás” pontosan meg van határozva. Nem arról van szó, amit egyszer elvárt, amit mostantól kezdve mindig el fog várni, vagy amit egyre inkább elvárni, hanem konkrétan arról, amit az adott szerződés alapján jogosult volt elvárni. „A szerződés alapján” kitétel arra hivatott, hogy kizárjanak minden meglepetést a felek szándékát tekintve. Vagyis, hogy ne eshessen meg az, hogy a fél esetleg utóbb fűz igen lényeges érdeket a teljesítéshez, csak azért, hogy a szerződéstől való elállását biztosítsa.

Ugyanakkor a bírói gyakorlatban találunk kivételt ez alól:⁴⁶ Német vevő meghatározott áruból 84.000 párat rendelt, az olasz eladó azonban csak 24.000 párat szállított, holott a vevő külön felhívta az eladó figyelmét a teljes mennyiség leszállításához fűződő érdekeire, az eladó pedig telefonigéretet tett a hiánytalan szállításra. A részszállítmány beérkezését követően a vevő azonnal közölte az eladóval, hogy a szerződéstől eláll és kárigényt jelentett be.

A Dortmundi Törvényszék ítélete⁴⁷ szerint, figyelemmel az eset körülményeire, nevezetesen, hogy a vevő a hiánytalan szállításhoz fűződő érdekét az eladónak külön is a tudomására hozta, a részteljesítés alapvető szerződésszegést valósít meg, és ennek megfelelően kártérítésre kötelezte az alperest.

Az eset szépen példázza a kialakult joggyakorlatot. A szerződéshez fűződő különleges érdeket nem kell feltétlenül a szerződésbe foglalni, elegendő, ha ezt a másik fél számára egyértelművé tesszük, jogvita esetén bizonyítani is tudjuk.

Ezzel a hátrány elemzésének végére értünk. Ezt követően a következő elem ismertetésével folytatnám.

III. 3. 2. Az előreláthatósági klauzula

Ahhoz, hogy egy szerződésszegés alapvetőnek minősüljön nem elegendő, hogy az a sérelmet szenvedett félnek jelentős mértékű hátrányt okozzon, szükséges hozzá az is, hogy a szerződést szegő fél számára az eredmény előrelátható legyen, de legalább is egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy azonos körülmények között előre látta volna.⁴⁸

Az előreláthatósági klauzula szinte vitathatatlan eleme volt a nemzetközi adásvételi jog egységes szabályozására vonatkozó első tervezetekben (1935, 1939, 1963) is.⁴⁹

Ez az elv nyilvánvalóan azért nyert könnyen elfogadást a Bécsi Vételi Egyezményben, mert több meghatározó nemzeti jogban is ismert.⁵⁰

Első újkori megjelenése a francia jogban található, innen került át több olyan nemzeti jogba, amely a francia rendszert választotta alapjául. A Code Civil az 1150. cikkben kifejezetten

⁴⁶ Vida Sándor: Alapvető szerződésszegés a nemzetközi adásvételnél: Német bírói gyakorlat

⁴⁷ Recht der Internationalen Wirtschaft, 1985

⁴⁸ Albert H. Knitzer: Guide to, Kluwer Law and Taxation Publishers, Deventer, Boston Practical Applications of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods

⁴⁹ Dr. Vékás Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésszegésből eredő kártérítési igényeknél, Magyar Jog

⁵⁰ Hellner: 5.tj.-ben i.m. 47.o., a 3. és 4. lj.-vel

rendelkezik az előreláthatóság követelményéről a kártérítés meghatározásával kapcsolatban. Ugyanakkor a francia joggyakorlatban a kártérítés mérséklésének ez az eszköze nem játszik meghatározó szerepet.⁵¹

Sokkal nagyobb jelentőséget kapott ez az elv az angol common law-ban. A *Headly v. Baxendale* esetben rajzolódott ki az előreláthatósági klauzula alkalmazhatósága. Az eset lényege: a fuvarozó nem a kikötött időben, hanem négy nappal később szállított egy malomhoz való alkatrészt, amelynek hiányában ezen idő alatt a molnár nem tudott dolgozni. A molnár emiatt a kieső jövedelmet perelte a fuvarozótól. Az ítélet máig ható precedensnek számít az angol judikatúrában (a leghíresebb eset a szerződésből eredő károk területén), mindenekelőtt a „contemplation rule”, vagyis az előreláthatósági klauzula okán. Az ítélet röviden a következő: szerződésszegés esetén, a tényleges káron kívül elmaradt hasznot is követelni lehet. Ezen a címen pedig annyi jár, amennyi ésszerűen követelhető aszerint, hogy a szerződés megkötésekor a felek előre látták egy esetleges szerződésszegés következményeit. Az indoklás kiemeli, hogy amennyiben a szerződésszegő fél azért a kárért is felelősségre vonható volna, amelyet a szerződésszegéskor nem kellett előre látnia, úgy a károsult nem volna érdekelt abban, hogy az esetleges szerződésszegés várható következményére vonatkozóan megállapodást kössön szerződő partnerével, illetve a későbbi szerződésszegő fél nem tudná kellően kivédeni a túlzott károk következményét a felelősség megfelelő korlátozásával.

Az előreláthatósági klauzula 1854 után az angol bírói gyakorlat általános elvévé vált, és az maradt az 1893-as *Sale of Goods Act*-ben is.⁵²

Az angol jog mentén a „contemplation rule” az amerikai gyakorlatban is megtalálható. A UCC § 2-715 (2) a) pontja tételes szabállyá tette az előreláthatósági klauzulát a vevő vagyonában keletkezett következménykárok tekintetében. Kiemelendő, hogy ez a szabály nem alkalmazható a megvett dolog hibájából a vevő személyében vagy vagyonában bekövetkezett károkra.

Azonban, ha nemzetközi kereskedelmi jogot vizsgáljuk, akkor a Bécsi Vételi Egyezmény 25. cikkének utolsó feltételeként rögzített előreláthatóság az Egyezmény fejlesztései közé sorolható.⁵³

Egy ilyen típusú, további szűrő ellen mindig is voltak kritikusok, akik attól féltek, hogy ez csak felbátoríthatja a szerződésszegő felet, hogy a tudatlanságát bizonygatva szabaduljon a felelősség alól, megkötve ez által a másik fél kezét.⁵⁴ Ezen szakemberek kétségeinek is el kellett tűnniük, amikor a végleges szöveget elfogadták. A következőkben ennek magyarázatára térek ki.

Az előreláthatóság elve a 25. cikk második fordulatában található: a szerződésszegő fél alapvető szerződésszegésért felel, kivéve „... ha nem látta előre és egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy azonos körülmények között sem látta volna előre az ilyen következményt.”

⁵¹ Dr. Vékás Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésszegésből eredő kártérítési igényeknél, Magyar Jog

⁵² Dr. Vékás Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésszegésből eredő kártérítési igényeknél, Magyar Jog

⁵³ C.M.Bianca and M.J.Bonell: *Commentary on the International Sales Law The 1980 Vienna Sales Convention*, Giuffrè, Milan, 1987

⁵⁴ C.M.Bianca and M.J.Bonell

Jól érzékelhető, hogy az előreláthatóság egy objektív és egy szubjektív ismérvből épül fel. Nyilvánvaló, hogy a szubjektív elemnek, vagyis annak, hogy a szerződésszegő fél nem látta előre szerepelnie kell, hiszen ez lesz kimentésének az alapja. Ez így azonban túlságosan is könnyű helyzetet teremtene a hibázó félnek, hiszen állíthatná, hogy nem volt képes előrelátni a következményeket, következésképpen azt sem látta, hogy a helyzet megfelel majd az alapvetőség kritériumának. Eszerint tehát az előreláthatóság függhet a fél tudásán, tapasztalatán, vagy a körülmények iránti fogékonyságán.⁵⁵ Az előreláthatóság azon múlik, hogy a szerződésszegő fél mennyit tud a releváns körülményekről. Ezen körülményekről való tudása számos okból kifolyólag lehet hiányos.⁵⁶ Egyrészt önhibából: utasítás, tapasztalat, vagy rátermettség hiányából adódóan, vagy más személyi, szervezeti tökéletlenségekből fakadóan. Másik oldalról előfordulhat, hogy a sérelmet szenvedett fél, akarva-akaratlanul elmulasztja közölni elvárásait vagy más lényeges információt. Harmadik személy magatartása is közrejátszhat, amennyiben a rábízott feladat ellátását hanyagolja, és ezért kihat a szerződésre.

Bármi legyen is az indok, bárki legyen is érte a hibás, a szerződésszegő fél nem tudta, nem látta előre a következményt.

Ennek pusztá állítása nem elegendő. Bizonyítani is kell, márpedig egy személy nézőpontját az adott helyzetre igen nehéz felderíteni is, nem hogy bizonyítani. Épp ezért van szükség a fogalom objektivizálására.

De mégis milyen módon történjen ez? - tették fel annak idején a kérdést. Egyértelmű, hogy valami olyasmire kell kötni az előreláthatóságot, amely minden esetre vonatkozóan érvényes lehet. Ez azonban így még túl széles kört ölel fel, hiszen mondhatnánk, hogy a szerződésszegő fél mentesül, ha a sarki fűszeres sem látta volna előre a következményt. Szűkítve a lehetséges objektív személyek körét az Egyezmény tervezetét megfogalmazók a ULIS-ban is használt fogalomhoz tértek vissza: „ ésszerűen gondolkodó személy hasonló helyzetben”. A Bécsi Konferencián azonban a delegációk nem voltak megelégedve a nem pontos megfogalmazással és az Egyiptomot képviselők javaslatára így módosították: „ésszerűen gondolkodó, hasonló személy, azonos körülmények között.”

A definíciót tehát két oldalról lehet vizsgálni: a hasonló személy és az azonos körülmények oldaláról.

- **Hasonló személy:** a pontosítás első eleme talán nem is olyan pontos, mint amilyen kívánatos lenne. Sokkal megfelelőbbnek tűnik a francia megfogalmazás: „de même qualité”, amely nagyjából annyit tesz, hogy azonos képességekkel rendelkező személy. Amíg az orosz szöveg is a franciával megegyező meghatározást tartalmazza, addig a spanyol megint másként közelíti meg: „de la misma condición”, ami annyit tesz, hogy azonos feltételekkel rendelkező személy. Amíg a terminusokat kényes kezelni, jelentésükre a cikk szándékai szerint kell következtetni, vagyis az ésszerűen gondolkodó személy olyan kell legyen , mint a

⁵⁵ Alexander Lorentz: Fundamental breach under the CISG

⁵⁶ C.M. Bianca and M.J. Bonell

szerződésszegő fél. A feltételezett kereskedő hasonló üzletágban, hasonló beosztásban kell tevékenykednie. Ezen kívül nemcsak az üzleti gyakorlatot kell figyelembe venni, hanem a teljes szociális-gazdasági hátteret, beleértve a vallást, nyelvet, átlagos szakmai hozzáértést.⁵⁷

- **Azonos körülmények között:** ez a definíció második objektív eleme. Ennek vizsgálatakor minden lehetséges szituációt figyelembe kell venni, beleértve a világpiaci és a regionális piaci helyzetet, a törvényhozást, politikát, meteorológiai viszonyokat.⁵⁸ Akár csak a 8. cikk (3) bekezdésében foglaltak szerint: "... figyelembe kell venni az eset valamennyi jelentős körülményét, ideértve a felek közötti tárgyalásokat, a közöttük kialakított gyakorlatot, a szokásokat, valamint a felek ezt követően tanúsított magatartását."

Az ésszerűen gondolkodó személy kitételéről pedig elmondható, hogy megfelel annak az elvárásnak, hogy megsűrje a nem adekvát személyeket, akik intellektuálisan, szakmailag és morálisan a nemzetközi kereskedelmi standard-ek alatt állnak.⁵⁹

Ésszerűen gondolkodó, aki azonos háttérrel rendelkezik és egyben olyan személy, aki hasonló üzletágban van érdekelve, például ugyanazt a kereskedelmi tevékenységet végzi.⁶⁰

A bizonyítási teher a szerződésszegő félen van. Neki kell bizonyítania, hogy nem látott előre ilyen körülményt, és hogy egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy, azonos körülmények között sem látta volna előre.

Sajnálatos módon az Egyezmény előkészítése során olyan ötlet is felvetődött, hogy a sérelmet szenvedett fél legyen az, aki bizonyítja, hogy a másik előre látta a következményeket.⁶¹ Természetesen ezt az elképzelést azonnali támadások érték, mint igazságtalan és súlyos méltánytalanságot okozó tételt. 1977 elején, amikor a Tizedik Bécsi Ülésen néhány hiábavaló kísérlet után már az egész előreláthatósági klauzulát ki akarták hagyni a meghatározásból a Fülöp-szigeteki delegáció javaslatot tett a „kivéve” szócska beépítésre, azzal a szándékkal, hogy megszabadítsák a sérelmet szenvedett felet a jogtalan bizonyítási tehertől. A Bécsi Konferencián Egyiptom további pontosítást tartott szükségesnek és újabb három szócska betoldására tett javaslatot: „...kivéve, ha szerződésszegő fél bizonyítja, hogy ő nem látta előre...”⁶² Később azonban ezt a javaslatot is visszavonták. A „kivéve” szócska azonban végig megmaradt, amely legalább olyan

⁵⁷ C.M. Bianca and M.J. Bonell: Commentary on the International Sales Law, The 1980 Vienna Sales Convention? Giuffré, Milan, 1987

⁵⁸ C.M. Bianca and M.J. Bonell: Commentary on the International Sales Law? The 1980 Vienna Sales Convention, Giuffré, Milan, 1987

⁵⁹ C.M. Bianca and M.J. Bonell

⁶⁰ Mr. Shafik (Egyipt), Official Records, p.261

⁶¹ C.M. Bianca and M.J. Bonell

⁶² Official Records, I, 99 and II, 295

egyértelmű, mint a francia „à mions que”, vagy a spanyol „salvo que”. Ez a kitétel világosan áthelyezte a bizonyítási terhet a szerződészegő félre.

III. 3. 2. 1. Az időtényező problémája az előreláthatóság elvével kapcsolatban

Melyik az az idő pillanat, amikor a szerződészegő fél részéről az előre látásnak fenn kell állnia? Az értelmezések eltérőek, egyesek szerint a szerződés megkötésének pillanatában már előre kell látnia egy esetleges szerződészegéssel okozott hátrányt, míg mások úgy gondolják, hogy elegendő, ha a szerződészegés pillanatában látja előre az eredményt.

Az 1978-as Javaslettervezet kommentárja szerint vita esetén az eljáró bíróság dönt.⁶³

A Bécsi Konferencián természetesen számos kísérletet tettek arra, hogy pontos időkorlátot szabjanak meg. Az egyik javaslat szerint az előreláthatóságnak már a szerződés megkötésekor fenn kell állnia, vagyis a későbbi szerződészegő félnek már a szerződés megkötésének pillanatában látnia kell egy esetleges szerződészegő magatartás kihatását a másik fél érdekeire. Egy másik javaslat már finomított ezen a szigorú szabályon: eszerint a szerződészegő fél előreláthatóságát az határozza meg, hogy a másik fél a szerződés megkötésekor vagy a tárgyalások során kifejezte-e indokait a szerződés megkötésére, amelyből a szerződészegő félnek tudnia kellett volna, hogy a szerződés megkötéséhez különleges érdek fűzi. A konferencia mindkét javaslatot elutasította.

Végül az Egyezmény nem határozza meg, hogy az előreláthatóságnak mikor kell fennállnia.

IV: Az alapvető szerződészegés megjelenési formái

IV. 1. Az eltérő alapvető szerződészegési helyzetek elhatárolásának releváns tényezői

Az Egyezmény jogorvoslati rendszerében elfoglalt fontossága miatt az alapvető szerződészegés számos elméleti és gyakorlati kommentár elkészítését generálta. Ezekben bizonyos tényezőket határoztak meg, amelyek alkalmasak a különböző alapvető szerződészegési helyzetek osztályozására, tehát arra, hogy az alapvető szerződészegést elhatárolják az egyszerű szerződészegéstől. Ezek tényezők a következők⁶⁴:

- a szerződési kötelezettség természete
- a szerződészegés következményeinek súlypontja
- a teljesítésre vonatkozó képesség illetve képtelenség
- a teljesítésre vonatkozó hajlandóság illetve vonakodás
- a másik fél jövőbeni teljesítésére vonatkozó bizalom hiánya
- ajánlat a helyzet orvoslására
- lehetséges jogorvoslat

⁶³ The Secretariat Commentary on the 1978 Draft, Official Records, p.26.

⁶⁴ Robert Koch: The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), 1998, 177-354. o., Kluwr Law International

Véleményem szerint a lehetséges elhatároló tényezők e felsorolása kimerítő és lefedi az alapvető szerződésszegési helyzetek többségét. A következőkben ezeket a pontokat egyenként mutatom be jogeseteken keresztül.

IV. 1. 1. A szerződési kötelezettség természete

A szerződési kötelezettség természete lehet az egyik tényező az alapvető szerződésszegések elhatárolásában. Amennyiben a felek a szerződésben kifejezetten vagy hallgatólagosan kikötik egy szerződésszegési helyzet esetére, hogy a sérelmet szenvedett fél elállhat a szerződéstől, akkor kötelező a pontos teljesítés és bármilyen eltérés a vállalt kötelezettségtől megalapozza az alapvető szerződésszegést. Ilyen kikötés hiányában a szigorú teljesítésre vonatkozó kötelezettségre következtetni lehet a szerződés megfogalmazásából, a körülményekből, szokásokból vagy a felek között fennálló üzleti kapcsolatból.

Például, ha a felek pontosan kikötötték a teljesítés időpontját és a vevőnek ebben mutatkozik leginkább a szerződéshez fűződő érdeke, akkor az elkésett teljesítés nyilvánvalóan alapvető szerződésszegésnek minősül.⁶⁵

Amennyiben a felek kifejezetten megállapodtak az áru bizonyos minőségében, akkor az ettől való eltérés szintén alapvető szerződésszegési helyzetet von maga után. Hasonlóképpen, ha a vevő ragaszkodik, hogy a termék feleljen meg egy bizonyos különleges célnak, ezt a célt közli az eladóval és kifejezi ehhez fűződő érdekét, akkor bármilyen hiba a termékben, amely megghiúsítja ezt a célt egyben megalapozza az alapvető szerződésszegést.

Az esetjogot tanulmányozva megfigyelhető, hogy a bíróságok gyakran veszik figyelembe a szerződési kötelezettség természetét, amikor azt vizsgálják, hogy a szigorú teljesítés az adott szerződés esszenciája-e. Ha a szerződés nem tartalmaz kifejezett passzust arra vonatkozólag, hogy a szigorú teljesítés elmaradása megalapozza az alapvető szerződésszegést, akkor a bíróság a szerződés megfogalmazásából próbál erre következtetni. Három esetkört vázolnék fel.

A. Az áru minősége

A következő két esetben a vevő, azt állítva, hogy az áru minősége nem felel meg a kikötött követelményeknek, alapvető szerződésszegésre hivatkozott.

Az első esetet az Innsbrucki Fellebbviteli Bíróság tárgyalta. A vita egy dán exportőr és egy osztrák vevő között merült fel. A vevő visszautasította a fizetést és állította, hogy az eladó alapvető szerződésszegést követett el, mert az általa szállított virágok nem virágoztak egész nyáron. A bíróság visszautasította, hogy alapvető szerződésszegés állna fenn. Indoklása szerint a vevő nem tudta megfelelően bizonyítani, hogy az eladó korábban garantálta volna az egész nyáron át való virágzást.⁶⁶

A másik ügyben német vevő és spanyol eladó állt egymással szemben, a szerződés tárgya pedig bors szállítása volt a spanyol fél részéről Németországba. A szállított bors a német

⁶⁵ Enderlein-Maskow: International Sales Law, Art. 25, 3.4.

⁶⁶ Oberlandesgericht Innsbruck, 1994. július 1., 4 R 161/94

szabályokban rögzített megengedhető etil-oxid többszörösét tartalmazta. Ebben az esetben a vevő sikeresebb volt, ugyanis bizonyítani tudta, hogy megállapodott az eladóval a német szabályok szerint emberi fogyasztásra alkalmas koncentrációjú bors szállításáról, amelyet a spanyol fél tudomásul vett. Következésképpen az ellwangeri bíróság kimondta, hogy az eladó alapvető szerződésszegést követett el.⁶⁷

B. Időbeni teljesítés

Sok esetben, ahol az eladó késedelmesen teljesít, a vevő - állítva, hogy az időtényező a szerződés meghatározó eleme volt - eláll a szerződéstől és visszautasítja a vételár megfizetését. Azonban, nagyon ritkán fordul elő, hogy a bíróság megalapozottnak találja az időtényező kulcsfontosságát, tehát kevés alkalommal látja bizonyítottnak, hogy az időbeni teljesítéshez fűződő érdek mindkét fél számára nyilvánvaló volt.

A Hamburgi Fellebbviteli Bíróság által egy brit eladó és egy német vevő közötti ügyben hozott döntés a kivételek közé tartozik.⁶⁸ A szerződés tárgya vas-moybdenum szállítása volt CIF Rotterdam feltétellel, amelyet nem teljesített az eladó. A bíróság döntése szerint a CIF feltétellel kötött szerződések *per definitionem* magukba foglalják, hogy az időbeni teljesítéshez fűződő alapvető érdeket, tehát a vevő alapos okkal hivatkozott alapvető szerződésszegésre. Más esetekben azonban a vevő nem tudja alátámasztani, hogy számára az időtényező meghatározó volt.

Ilyen eset volt például egy német vevő és olasz eladó közötti vita az Oldenburgi Bíróság előtt. Az eladó nyári ruhákat szállított a vevőnek egy nappal később, mint amiben megállapodtak. A bíróság elutasította a vevő kérését az alapvető szerződésszegés megállapítására, azzal indokolva döntését, hogy a vevő átvette az árut, és ezáltal hallgatólagosan elfogadta a késedelmes teljesítést.⁶⁹

Egy hasonló esetben a Ludwigsburgi Bíróság azt állapította meg, hogy a francia eladó által történt két napos késedelmi szállítás nem okozott olyan jelentős hátrányt a német vevőnek, hogy az megalapozhatta volna az alapvető szerződésszegést.⁷⁰

C. Az eladó továbbértékesítési szándékának figyelmen kívül hagyása

Egy francia ügyben, a Grenoble-i Fellebbviteli Bíróság alapvető szerződésszegést állapított meg, amikor a vevő nem a meghatározott személy részére végezte a továbbértékesítést.⁷¹ A felek úgy állapodtak meg, hogy a vevő Dél-Amerikában vagy Afrikában fogja az árut továbbértékesíteni, ehelyett azonban Spanyolországban értékesítette az árut, ott, ahol az eladó szintén értékesített. A bíróság úgy találta, hogy a felek számára világos volt, hogy a továbbértékesítést a meghatározott helyeken kell végrehajtani, és azáltal, hogy a vevő ettől eltért csökkentette azt az elvárást, amelyre az eladó a szerződés hibátlan teljesítése esetén számított, továbbá az eladó spanyolországi gazdasági helyzetét is rontotta azzal, hogy ő is ott értékesített.

⁶⁷ Landgericht Ellwangen, 1995. augusztus 21., 1 KfH O 32/95

⁶⁸ Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg, 1997. február 28., 1 V 167/95

⁶⁹ Landgericht Oldenburg, 1996. március 27. 12 O 2541/95

⁷⁰ Amtsgericht Ludwigsburg, 1990. december 21. 4 C 549/90

⁷¹ CA Grenoble, S.A.R.L. Bri Production „Bonaventure” v. Société pan Africa Export, 1995. február 22.

IV. 1. 2. A szerződésszegés következményeinek súlypontja

Ez a tényező szintén meghatározó az alapvető szerződésszegések elhatárolásában, és a következő alpontokra osztható:

- a szerződés teljes értéke és a sérelmet szenvedett fél pénzügyi vesztesége
- a szerződés céljának megghiúsulása illetve megghiúsítása
- a jogorvoslat felőli megközelítés

A. A szerződés teljes értéke és a sérelmet szenvedett fél pénzügyi vesztesége

Az e területtel foglalkozó szakemberek között vita van a tekintetben, hogy a pénzügyi veszteség meghatározó tényező-e az alapvető szerződésszegés elhatárolása szempontjából. Néhányan úgy gondolják, hogy a szerződés értéke, valamint a nem teljesítés miatt a vevő által elszenvedett veszteség az alapvető szerződésszegés elhatároló ismérve. A legtöbb szerző azonban nem tekinti az elszenvedett károkat ilyen ismérvnek. Ők inkább azon a véleményen vannak, hogy a meghatározó tényező ebből a szempontból a sérelmet szenvedett fél érdeke a szerződésben rögzített kötelezettség teljesítésében.⁷²

Az esetjog ezen a téren hasonló kettősséget mutat. A következő esetek egyikében sem mondta ki a bíróság az alapvető szerződésszegést, pusztán azért mert a szerződésszegés következtében a fél oldalán pénzügyi veszteség állt be. Ugyanakkor nem tagadták olyan szerződésszegési esetek előfordulását, amelyek nem okoztak kárt a félnek.

Az ügyekben hozott döntések logikája arra enged következtetni, hogy a bíróságok az alapvető szerződésszegés meghatározásakor a fél pénzügyi veszteségét a szerződés teljes értékével való összefüggésben vizsgálták.

Egy egyesült államokbeli körzeti bíróság elismerte az alapvető szerződésszegés fennállását a *Delchi kontra Rotorex* ügyben, ahol a leszállított légkondicionálók 93%-ának átvételét a minőségi ellenőrzés során vevő visszautasította, mivel kevesebb volt a kapacitásuk és több áramot használtak fel, mint a mintatermék.⁷³ A perorvoslati eljárás során a fellebbviteli bíróság helyben hagyta a körzeti bíróság döntését azzal indokolva, hogy a légkondicionáló kapacitása és energia felhasználása a *termék értékének* meghatározó ismérvei.

Egy német eladó és svájci vevő közötti vitában a Landshuti Körzeti Bíróság az alapvető szerződésszegés megállapítása során hangsúlyozta, hogy a vevőt számottevő hátrány érthette volna, mivel a szállított sportruházat 10-15%-kal összement mosás után. A bíróság döntését azzal indokolta, hogy a vevő vásárlói visszavihették volna az árut, illetve, nem vásároltak volna többet nála.⁷⁴

⁷² Robert Koch: The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), 1998, Kluwer Law International, 177-354. o.

⁷³ Delchi Carrier, SpA, 71 F.3d 1024, at 1027

⁷⁴ Landgericht Landshut, 1995. április 5. 54 O 644/94

A Hammi Fellebbviteli Bíróság szintén alapvető szerződészegést állapított meg abban az esetben, ahol a német vevő a rendelt szalonna felének átvételét visszautasította. A vevő az olasz szállítóval arra kötött szerződést, hogy az 200 tonna szalonnát szállít neki tíz részletben. Az eladó négy részletszállítást teljesített, összesen 83.4 tonna mennyiségben. A vevő, a nem megfelelő csomagolásra és arra hivatkozva, hogy a negyedik szállítmányból 420 kg szennyezett volt megtagadta a hátralévő szállítmányok átvételét.⁷⁵

A bíróság szerint annak ellenére, hogy 420 kg a szállítmányból szennyezett volt, a vevő nem volt jogosult visszautasítani a soron következő szállításokat, azt állítva, hogy az eladó előzetes szerződészegést követett el⁷⁶, mivel a 420 kg nem tekinthető lényeges résznek az összes 200 tonnából, és ezért nem áll meg az Egyezmény 71. (1) cikkére való hivatkozás.

További két esetben azonban a bíróságok megtagadták az alapvető szerződészegés fennállásának kinyilvánítását, mivel a sérelmet szenvedett fél számára a szerződészegés nem okozott semmilyen veszteséget.

Egy orosz választottbíróági ügyben az orosz vevő visszautasította a vételár megfizetését, azzal indokolva, hogy az eladó szerződést segezt, mivel azelőtt teljesítette a szállítást, hogy a vevő elküldte volna a bankgaranciát. A bíróság nem állapított meg alapvető szerződészegést hangsúlyozva, hogy a vevő semmilyen kárt nem szenvedett.⁷⁷

Egy másik ügyben a svéd kólaforgalmazó felperes perelte német vevőjét a vételár kifizetésért. A vevő kifogásolta a termék rossz minőségét és azt, hogy az eladó az ő nevében közvetlenül ott értékesítette, ahol ő is tervezte. A Münchener Fellebbviteli Bíróság úgy vélte, hogy az eladó megsértette a szerződésből eredő kötelezettségét, ugyanakkor nem állapított meg alapvető szerződészegést, mert a vevő nem vesztette el igényét, hogy a az eladótól az általa eszközölt értékesítés jövedelmét követelje.⁷⁸

B. A szerződés céljának megghiúsulása, illetve megghiúsítása

Az alapvető szerződészegés megállapításkor sok szerző azt veszi figyelembe, hogy a szerződés célja megghiúsult-e a szerződészegés által. Azzal érvelnek, hogy ha a vevő bizonyos terméket egy meghatározott céllal rendel meg és a szerződészegés által ez a cél megghiúsul, akkor a szerződészegés a sérelmet szenvedett fél számára alapvető lesz. Véleményük szerint, ha az áru nem rendelkezik a célnak megfelelő sajátosságokkal, illetve egy harmadik fél magának követeli a dolgot, vagy megtiltja alkalmazását szabadalmi, ipari vagy szellemi tulajdonjogra hivatkozva, akkor alapvető szerződészegés történt.

⁷⁵ Oberlandesgericht Hamm, 1992. szeptember 22. 19 U 97/91

⁷⁶ 71. (1) cikk: „Bármelyik fél felfüggesztheti kötelezettségének teljesítését, ha a szerződés megkötését követően láthatóvá válik, hogy a másik fél kötelezettségének *lényeges részét* nem teljesíti a) teljesítési képességének vagy hitelképességének súlyos fogyatékosága vagy b) a szerződés teljesítésének előkészítésében vagy a szerződés teljesítésében kifejtett magatartása eredményeként.”

⁷⁷ Tribunal of International Commercial Arbitration at the Russian Federation Chamber of Commerce and Industry, No. 200/1994, 1995. április 25.

⁷⁸ Oberlandesgericht München, 1994.március 2., 7 U 4419/93

Ha az áru átadásához, vagy átvételéhez meghatározott dokumentumok szükségesek, például raklevél, akkor a hiányos dokumentációval történő teljesítés megalapozza a z alapvető szerződésszegést. A termék sérült állapotban való szállítása megnyitja a vevő jogát a szerződéstől való elállásra, amennyiben a hibátlan teljesítés elengedhetetlen volt a vevő céljának megvalósításához.

Az *aliud* szolgáltatás is előidézhet alapvető szerződésszegést, ha a szállított áru lényegesen különbözik a megrendelt árutól és még az eladó számára is nyilvánvaló, hogy azt a vevőnek nem áll módjában elfogadni.

Az ebben a témakörben ismertetésre kerülő két jogesetet tekintve elsősorban az importáló ország nemzeti szabályiba ütközik egy-egy adott termék tulajdonsága, és mint ilyen nem alkalmas az értékesítésre, vagyis a vevő nem tudja elérni a szerződés megkötésével kitűzött célt.

Az első esetben a Német Legfelsőbb Bíróság, mint általános szabályt kimondta, hogy a termék értékesíthetősége az importáló országban nem meghatározó eleme a szerződésnek⁷⁹, jelen esetben új-zélandi kagylók eladhatósága Németországban. A bíróság szerint az értékesíthetőségre vonatkozó külön megállapodás hiányában a piacképesség az importáló ország törvényi előírásainak betartásának elmulasztásával előidézett eladhatatlanság csak akkor alapozza meg az alapvető szerződésszegést, ha a következő feltételek is teljesülnek:⁸⁰ a) ugyanaz a törvényi előírás létezik adott termékre az eladó országában is, b) a vevő megfelelően informálta az eladót országának szabályairól, c) az eladó tudott, vagy tudhatott volna a szabályokról az eset körülményeit tekintve.

A másik esetben a Francia Legfelsőbb Bíróság előtt hasonló ügyben éppen ellenkező ítélet született. A vita francia vevő és olasz eladó között bontakozott ki, mivel az eladó által szállított bor nem felelt meg a francia előírásoknak, a megengedettnél több cukrot tartalmazott. A bíróság megállapította az alapvető szerződésszegést, arra hivatkozva, hogy a bor nem eladható Franciaországban.⁸¹

Ellenben új-zélandi kagylós ügygel, itt a piacképtelenség az eladó hibája volt.⁸² A két eset ugyanis csak látszólag egyforma. Az ugyanis, hogy a németek nem szívesen esznek kagylót, még nem az eladó hibája, de ha történetesen olyan adalékanyagot tartalmazott volna, amely a német jogszabályok szerint tiltott, akkor az ítélet valószínűleg a Francia Legfelsőbb Bíróság döntésével egyezett volna.

Ebből következően a joggyakorlat szerint az eladó kötelessége a vevő országának szabályait figyelembe venni, és annak megfelelő terméket szállítani. Ha pedig nem ennek megfelelően teljesít, magatartása megalapozza az alapvető szerződésszegést.

C . Megközelítés a jogorvoslat felől

Ez a megközelítés néhány új német szabályból keletkezett. Ez a teória felteszi a kérdést, hogy ésszerű-e a vevő számára elfogadni a nem szerződészerű teljesítést, majd később kártérítést

⁷⁹ Oberlandesgericht Frankfurt a.M. 1994. április 20. 13 U 51/93

⁸⁰ Bundesgerichtshof, 1995.március 8. VIII.ZR 159/94

⁸¹ Cour de Cassation, 1996. január 23.

⁸² Robert Koch: The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 1998, Kluwer Law International, 177-354. o.

követelni a szerződésszegés által okozott kárért. Válaszadás során figyelembe kell venni az áru természetét, a hiba nagyságát, a célt, amelyet a vevő az adás-vétellel elérni kívánt.

E felfogás szerint ésszerűtlen lenne a vevőnek vitába bonyolódni az eladóval azt illetően, hogy megfelelő áron el tudta-e adni az árut ezzel téve eleget kárenyhítési kötelezettségének. Következésképpen a hibás teljesítés megalapozza az alapvető szerződésszegést, ha termék ezáltal nem értékesíthető, vagy az értékesítéssel nem lehet megfelelő bevételt realizálni.

Amennyiben a terméket a vevő nem továbbértékesítés céljával vette, hanem feldolgozás céljából, ésszerűtlen lenne a részéről a hibás árut feldolgozni, hacsak nincs olyan piac, ahol így is el tudja adni termékét.⁸³ Az aliud szolgáltatás mindig megalapozza az alapvető szerződésszegést, ha a szerződés tárgya egy meghatározott dolog volt. Amennyiben a kikötött dolog generikus volt az aliud szolgáltatás csak akkor minősül alapvető szerződésszegésnek, ha ésszerűtlen lenne a vevő részéről a továbbértékesítés. Az oly sokszor említett ésszerűtlenség meghatározásakor figyelembe kell venni, hogy a szolgáltatott termék mennyiben tér el a szerződésben foglaltaktól.

Mint fentebb említetem az alapvető szerződésszegés ilyen módon való elhatárolásának gondolata a német bírói gyakorlatban született, konkrétan a Frankfurter Fellebbviteli Bíróságon és a Német Legfelsőbb Bíróságon. Mindkét bíróság azt vette figyelembe, hogy a sérelmet szenvedett fél számára ésszerű-e hasznosítani a leszállított árut, különösen továbbértékesíteni, és egyben kártérítést követelni a veszteség kompenzálására.⁸⁴

A Frankfurter Fellebbviteli Bíróság olasz cipőkészítő és német vevő közötti vitában döntött. Az eladó leszállította a cipőket és fizetésre szólította fel a vevőt, aki azonban csak a vételár egy részét fizette meg és visszautasította, hogy további kötelezettsége állna fenn a vételár kiegyenlítésére. Kijelentette, hogy eláll a szerződéstől, mivel a szállítás nem időben történt és a cipők sem feleltek meg a szerződésben kikötötteknek. A bíróság megállapította, hogy a vevőnek nem volt joga elállni a szerződéstől, mert a szerződésben nem volt olyan megállapodás lefektetve, hogy az eladónak egy meghatározott időben kell teljesítenie, és nem hivatkozott arra sem, hogy az eladó alapvető szerződésszegést követett el. A bíróság nem találta bizonyítottnak, hogy a termék hibában szenved, sem azt, hogy alkalmatlan a továbbértékesítésre.⁸⁵

A Német Legfelsőbb Bíróság elé került ügyben holland eladó és német vevő között támadt vita. A szerződés tárgya kobalt-szulfát eladása volt. A vevő a szerződésben kikötötte, hogy az árunak brit származásúnak kell lennie, és ezt az eladónak származási dokumentumokkal kell bizonyítania. A papírok kézhezvétele után a vevő felfedezte, hogy a termék nem brit, hanem dél-afrikai származású, a származási okirat hibás és a termék minősége elmarad a szerződésben kikötöttől. A vevő elállt a szerződéstől. Mind a Hamburgi Körzeti Bíróság, mind pedig a Hamburgi Fellebbviteli Bíróság úgy vélte, hogy a vevőnek nem volt joga elállni a szerződéstől.⁸⁶ Helybenhagyva az alsóbb bíróságok döntését a Német Legfelsőbb Bíróság is úgy találta, hogy nem történt alapvető szerződésszegés, ami feljogosította volna a vevőt az elállását. Döntését indokolva a bíróság azt hozta fel, hogy a vevő nem tudta alátámasztani, hogy a Dél-Afrikából származó kobalt-szulfátot nehezebben tudja értékesíteni Németországban vagy külföldön. Ezen kívül elmulasztotta

⁸³ Robert Koch

⁸⁴ Landgericht Heidelberg, 1992. július 3. O 42/92

⁸⁵ Oberlandesgericht Frankfurt, a.M. 1994. január 18. 5 U 15/93

⁸⁶ Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg, 1994. december 14. 5 U 224/93

demonstrálni, hogy őt az adott helyzet jelentősen megfosztja attól, amit a szerződés alapján jogosult volt elvárni. A Legfelsőbb Bíróság az ügy kapcsán kimondta, hogy a szerződésszegési helyzet orvoslásának kivitelezhetetlensége nem feltétlenül alapozza meg az alapvető szerződésszegést.

IV. 1. 3. A teljesítésre vonatkozó képesség, illetve képtelenség

Az alapvető szerződésszegés elhatárolásának egy következő lehetséges esete a teljesítésre vonatkozik. Szállítja-e az eladó az árut, illetve a vevő kifizeti-e a vételárat és átveszi-e az árut. Amennyiben a kérdésekre nemleges a válasz, az fakadhat objektív és szubjektív okokból.

Tekintet nélkül az esedékességre a nem-teljesítés alapvető szerződésszegésnek fog minősülni, ha a teljesítés objektíven lehetetlen, például azért, mert a szerződés tárgya egy művészeti alkotás, egyedi darab, de az megsemmisült.

Ugyanezzel a példával élve, ha az alkotás nem semmisült meg, de ellopták, az eladó szintén nem tudja teljesíteni szerződésben vállalt kötelezettségét. Ekkor azonban szubjektív okok miatt, hiszen megfelelőbb őrzéssel elháríthatta volna a lopást.⁸⁷

Az idevágó jogeset egy német-svájci vita a Düsseldorf-i Fellebbviteli bíróság előtt. A svájci vevő elállt a szerződéstől, amelyet a német eladóval kötött programozott gépek vételére. Az elállást az után jelentette be, hogy a gépek gyártójától arról értesült, hogy az megszakította eladóval a szállításra vonatkozó szerződését, így az eladó képtelen lesz teljesíteni a vevővel kötött szerződést. A gyártó felajánlotta, hogy leszállítja közvetlenül a vevőnek a gépeket, ha az a vételárat neki fizeti ki. A vevő ennek megfelelően cselekedett. Amikor az eladó keresetet nyújtott be a vételár kifizetése iránt a vevő ellen, a vevő az eladó szemére vetette, hogy nem tudja szállítani a gépeket, és ezért neki joga van elállni. Ezt az érvelést a bíróság visszautasította, mivel a nem-teljesítés vagy a késedelmes teljesítés pusztán feltételezése még nem alapozza meg az alapvető szerződésszegést, feltéve, hogy a teljesítés objektíve lehetséges és az eladónak szándékában áll teljesíteni. A bíróság továbbfolytatva a gondolatmenetet kijelentette, hogy amennyiben a teljesítésnek objektív akadályai nincsenek, de az eladó sajátos okok miatt mégsem tud teljesíteni (szubjektív képtelenség) a vevőnek joga van elállni a szerződéstől.⁸⁸

IV. 1. 4. A teljesítésre vonatkozó hajlandóság, illetve vonakodás

Ez a magatartás szintén megalapozhatja az alapvető szerződésszegést, hiszen ha a szerződő fél vonakodik kifizetni a vételárat, vagy átvenni a szolgáltatott árut nyilvánvalóan alapvető szerződésszegést követ el. Az egyik fél teljesítésre vonatkozó vonakodása volt a tárgy egy jogvitában, olasz-német felek között felmerült jogvitában. A szerződés tárgya meghatározott színű textília volt, amelynek egy részét az olasz eladó le is szállította, a fennmaradó mennyiséggel kapcsolatban viszont közölte, hogy pillanatnyilag nem tudja teljesíteni. A vevő elállt a szerződéstől. A Düsseldorf-i Fellebbviteli Bíróság úgy ítélte meg, hogy alapvető szerződésszegés hasonló

⁸⁷ Robert Koch: The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on the International Sale of Goods (CISG), Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) 1998, Kluwer law International 177-354. o.

⁸⁸ Oberlandesgericht Düsseldorf, 1993. november 18., 6 U 228/92

helyzetben csak akkor áll fenn, ha a fél kétséget kizáróan kijelenti, hogy nem fogja szállítani a megrendelt árut, vagyis különbséget kell tenni aközött, hogy nem tudja vagy, nem is fogja teljesíteni szerződési kötelezettségét. Következésképpen az, hogy nem tudja szállítani még nem jelent alapvető szerződésszegést és jogot a másik félnek az elállásra.⁸⁹

IV. 1. 5. A másik fél jövőbeni teljesítésére vonatkozó bizalom hiánya

Az alapvető szerződésszegés elhatárolásánál nagy jelentősége lehet annak, hogy a szerződésszegés következtében oka van-e a sérelmet szenvedett félnek azt hinnie, hogy nem számíthat a másik fél jövőbeni teljesítésére. Ma már elfogadott, hogy egy csekély jelentőségű szerződési feltétel megszegése - ami nem is okoz a másik félnek jelentős mértékű hátrányt és nem is fosztja meg attól, amit a szerződés alapján elvárhatott -, minősülhet alapvetőnek, ha szándékosan követték el.⁹⁰ Ugyanakkor, ha az egyik fél a másik magatartásából arra következtet, hogy a későbbi teljesítés nem biztosított szerződési biztosítékot kérhet, és amennyiben ennek nem tesz eleget a fél, alapvető szerződésszegést követ el.

Az e témában felmerülő jogeseteket vizsgálva megállapítható, hogy ahol az egyik fél elveszíti bizodalmát a másik fél jövőbeni teljesítését illetően és emiatt alappal nem várható el tőle a kereskedelmi kapcsolat fenntartása, a bíróságok nagy számban állapítanak meg alapvető szerződésszegést. A bíróságok indokolását tekintve a következő csoportok alakíthatók:

1. Exkluzív jogok megsértése az eladó vagy a vevő által

A következő esetben a Frankfurti Fellebbviteli Bíróság hozott ítéletet. Az eladó „Marlboro” feliratú cipők gyártására kötött szerződést a vevővel, amely szerződést jövőbeni üzleti kapcsolatuk alapjaként értékelték. Az eladó legyártotta a cipőket, majd a vevő előzetes engedélye nélkül, a megadott márkajelzéssel együtt kiállította azokat egy vásáron. A vevő azonnali tiltakozása ellenére sem hagyott fel a cipők kiállításával. A vásár után a vevő értesítette az eladót, hogy üzleti kapcsolatuk ezzel véget ért és nem fizeti meg a cipők árát, amelyeknek már nincs kiemelkedő értéke a vevő szemében. A bíróság úgy találta, hogy az eladó alapvető szerződésszegést követett el, mivel a cipőket a vevő hozzájárulása nélkül állította ki, és az a tény, hogy az eladó nem volt hajlandó a vevő kérésére a cipőket a kiállításról elszállítani azt mutatja előre, hogy az eladó a későbbiekben is megszegte volna a szerződést. Ezért a vevő alappal kételkedhetett az eladóval való jövőbeni kapcsolt sikerességét illetően.⁹¹

Az exkluzív jogok kapcsán gyakran merülnek fel olyan viták, amelyek a kizárólagos terjesztés jogának megsértéséből fakad. A kizárólagos terjesztés joga azt jelenti, hogy az eladó úgy adja el a terméket a kiskereskedőnek, hogy biztosítja számára a kizárólagos viszonteladási jogot, például adott városban. A következő német-holland vitában is erről van szó. A szerződés tárgya akril takarók szállítása volt. A vevő visszautasította a vételár kifizetését azon az alapon, hogy az eladó megsértette az általa biztosított kizárólagos terjesztési megállapodást. Bár a vevő nem állt el a

⁸⁹ Oberlandesgericht Düsseldorf, 1994. február 10, 6 U 119/93

⁹⁰ Martin Karollus: Kommentar zum UN-Kaufrecht, Art. 25.

⁹¹ Oberlandegericht a.M., 1991. szeptember 17., 5 U 164/90

szződéstől, a bíróság megállapította, hogy egy ilyen helyzet megalapozhatja az alapvető szerződésszegést.

2. Bizonytalanság az eladó jövőbeni teljesítését illetően

Az idetartozó esetekben az eladó jövőbeni teljesítésére vonatkozó kétség volt meghatározó az alapvető szerződésszegés megállapításában. A Hamburgi Fellebbviteli Bíróság alapvető szerződésszegést állapított meg a következő esetben: az eladó miután nem tudott a kikötött időben teljesíteni, halasztást kért arra az időre, amíg szállítójával tárgyal. A bíróság szerint egy ilyen kijelentés megalapozza az alapvető szerződésszegést, mivel a vevő számára bizonytalan maradt az eladó teljesítése.

A másik esetben svájci vevő olasz eladótól rendelt árut azzal a kikötéssel, hogy a szállítás a következő 10 és 15 napon belül történjen. Az eladó majdnem két hónap elteltével igazolta vissza a rendelést megállapítva az árat és biztosítva a vevőt, hogy a termék a megadott időn belül megérkezik. Két hónap múlva a vevő mivel még nem kapta meg az árut, értesítette az eladót a rendelés visszavonásáról és visszakövetelte a megfizetett vételárat.

Ezek után az eladó leszállította a rendelt mennyiség egy részét, de a vevő visszautasította a nem szerződészerű teljesítést, és mivel az eladó nem térítette vissza a vételárat, bírósági útra terelte a vitát. Bejelentette elállását a szerződéstől, követelte a vételár kamatos visszafizetését és kártérítést. Az olasz bíróság megállapította az eladó által elkövetett alapvető szerződésszegést, azzal támasztva alá ítéletét, hogy a rendelést és a vételár megfizetését követően a vevő még két hónap múltán sem kapta meg a rendelt árut.⁹²

3. A vételárra vonatkozó biztosítékadás elmulasztása

Szintén egy német-olasz jogvitában az olasz gyártó biztosítékot követelt a vevőtől a vételár tekintetében, mivel korábbi rendeléseit sem fizette még ki. Miután a vevő elmulasztotta a biztosítékadást, az eladó elállt a szerződéstől, az árut pedig egy másik vevő részére értékesítette. A Düsseldorf-i Fellebbviteli Bíróság megállapítása szerint a vevő előzetes szerződésszegést követett el és ezért az eladónak jogában állt elállni.⁹³ Nyilvánvaló, hogy a vételár meg nem fizetése kimeríti az alapvető szerződésszegés fogalmát, és mivel a vevő nem volt hajlandó biztosítani a majdani fizetést az eladó számára világossá vált, hogy a másik fél alapvető szerződésszegést fog elkövetni.

4. A szállítás indokolatlan feltételhez kötése

A Hamburgi Kereskedelmi Kamara mellett működő Választottbíróság előtt tárgyalt német-hong kongi vita a következő: a hong kongi felperes és a német alperes keretszerződést hozott létre kínai termékek kizárólagos szállítására és terjesztésére vonatkozóan. A szerződés szerint felperes volt felelős a kínai gyártókkal való megegyezésért, míg alperes feladata volt az európai piac megszervezése. E keretszerződés alapján a felek általában sikerrel teljesebbé ment adásvételi szerződéseket kötöttek. A jogvita 1993-ban kezdődött. A német fél árut rendelt partnerétől és előre ki is fizette a vételárat. A hong kongi fél azonban anyagi nehézségeire hivatkozva az áru szállítását

⁹² Pretura Circondariale di Parma, sez. Di Fidenza, 77/89, 1989. nov. 24.

⁹³ Oberlandesgericht Düsseldorf, 1994.január 14., 17 U 146/93

ahhoz kötötte, hogy a német fél fizesse ki a korábbi szállítások még fizetetlen számláit. A bíróság mindkét fél magatartását vizsgálva alapvető szerződésszegést állapított meg.⁹⁴ Az adott rendelést figyelembe véve az eladónak nem joga a szállítást ilyen feltételhez kötni, mivel a vevő a teljes vételárat megfizette és ezért a német félnek jogában állt elállni a szerződéstől. Ugyanakkor az eladónak is jogában állt elállni a keretszerződéstől, mivel a vevő nem fizette ki minden számláját.

IV. 1. 6. A kötelezettségek elmulasztásának orvoslása, illetve, annak figyelembevétele, hogy az orvoslás egyáltalán lehetséges-e

Az Egyezmény megalkotása során megosztódott a vélemény a szakemberek között, hogy hogyan alakul a szerződésszegési helyzet a kötelezettségek elmulasztásának orvoslása következtében.⁹⁵ Egy részük azt az elgondolást részesíti előnyben, hogy a szerződésszegés mindaddig nem alapvető, amíg a 48. (1) cikk⁹⁶ alapján a kötelezettségek elmulasztásának orvoslása lehetséges és az nem eredményez a másik fél számára ésszerűtlen kellemetlenséget, vagy bizonytalanságot az általa előlegezett költségek megtérítését illetően.⁹⁷ Ebből következően, ha a szerződésszegő fél elutasítja az orvoslást, illetve azt nem tudja ésszerű időn belül elvégezni, akkor már alapvető szerződésszegésről lehet beszélni.

A szakértők másik csoportja úgy véli, hogy a kötelezettség elmulasztásának orvoslása nem lehet meghatározó eleme annak, hogy adott szerződésszegés alapvetőnek minősül-e. A 48. (1) cikk első fordulatával érvelnek, mely szerint „a 49. cikk fenntartásával” (ami a vevő elállási jogát biztosítja) orvosolhatja az eladó kötelezettségeinek elmulasztását. Ebből a megfogalmazásból arra következtetnek, hogy a vevő elállási joga mindig erősebb lesz, mint eladó joga az orvoslásra, ezért az alapvető szerződésszegés és elállás kapcsolata nem magyarázható az orvoslással.

Egy harmadik csoportot alkotnak azok, akik az orvoslás pusztá lehetőségét is figyelembe venné az alapvető szerződésszegés elhatárolásakor. Úgy gondolják annak is nagy szerepe van, hogy a hibás teljesítés orvoslása fogalmilag egyáltalán lehetséges-e, mert ha nem, akkor minden bizonnyal alapvető szerződésszegésről van szó.⁹⁸ Talán ez a megközelítés túl általánosnak tűnik, de tény, hogy a bíróságok meglehetősen sokszor veszik figyelembe a teljesítés lehetőségét.

A Koblenzi Fellebbviteli Bíróság a korábban már említett akril takarók ügyében megállapította, hogy nincs alapvető szerződésszegés, ha a mulasztás orvoslására komoly szándék mutatkozik. Jelen esetben a vevő visszautasította a vételár kifizetését, nemcsak azért mert a

⁹⁴ Schiedsgericht de Handelskammer Hamburg, 1996.március 21.

⁹⁵ Robert Koch: The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) 1998, Kluwer Law International 177-354. o.

⁹⁶ „A 49.Cikkben foglaltak fenntartásával, az eladó saját költségén a szállítási határidő elteltét követően is orvosolhatja kötelezettségének elmulasztását, feltéve, hogy ez nem eredményez ésszerűtlen kényelmetlenséget, sem bizonytalanságot az általa előlegezett költségek megtérítését illetően. A vevő azonban ez esetben sem veszíti el azt a jogát, hogy az Egyezmény alapján kártérítést követeljen.

⁹⁷ Bécsi vételi Egyezmény, 48. (1) cikk

⁹⁸ Robert Koch: The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) 1998, Kluwer Law International, 177-354. o.

szállított termék hibás volt, hanem azért is, mert öt darab takaró hiányzott. A gyártó kísérlete a mulasztás helyrehozására és a szállítmány kiegészítésére sikertelen volt. Az állítólag nem szerződés szerű termékre nézve a bíróság úgy vélte, hogy a hasonló szerződés szerűek nem minősülnek alapvetőnek, mivel az eladó felajánlotta mulasztásának orvoslását. A bíróság megállapította, hogy a 49 (1) cikk csak akkor erősebb a másik fél orvoslási jogától, ha a leszállított nem szerződés szerű áru olyan nagy mennyiségű, hogy az már alapvető szerződés szerűnek minősül. A bíróság kijelentette, hogy az alapvető szerződés szerű megállapításkor nemcsak a szerződés szerű következményinek súlyát kell figyelembe venni, hanem a szerződés szerű fél orvoslásra vonatkozó hajlandóságát is.⁹⁹

A következő francia-portugál esetben a Grenoble-i Fellebbviteli Bíróság tagadta, hogy alapvető szerződés szerű történt. A francia vállalat használt fém hangárokat adott el a vevőnek. Az árba belekalkulálták a szétszerelés és a szállítás költségeit. A vevő visszautasította az utolsó szállítmány kifizetését, mivel az áru hibás volt. A bíróság azt állapította meg, hogy a vevő nem hozta eladó tudomására elállásának okát, pedig ellenkező esetben a hiba kijavításra kerülhetett volna. Ezért a bíróság nem találta jogosnak a vevő elállását.¹⁰⁰ Ez tipikusan egy olyan eset, amikor a bíróság a helyzet orvoslásának objektív lehetőségét vette figyelembe a szerződés szerű meghatározásakor.

⁹⁹ Oberlandesgericht Koblenz, 1995.november 29. 3 HO 188/94

¹⁰⁰ Cour d'Appel de Grenoble, 1995.április 26.